

Sözce Tekrarlarının Kültürel Anlamları

Göklem Tekdemir Yurtdaş*

İstanbul Üniversitesi

Cultural Meanings of Utterance Repetitions

Özet

Kişilerarası etkileşimlerde tekrarlama stratejilerinin kullanımı ve farklı biçimleri birçok dilde (Rieger, 2003; Svennevig, 2004; Fujimura-Wilson, 2007; Huang, 2010) olduğu gibi Türkçe’de de saptanmıştır (Tekdemir, 2007). Bu çalışmada ise bu bulgunun daha derinlemesine incelenmesi hedeflenmekte, buna bağlı olarak tekrarlama stratejilerinin diğer dillerde olduğu gibi Türkçe’de de ne gibi farklı işlevler yerine getirmek için kullanıldığının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışmada arkadaşlar arasında geçen konuşmalardaki tekrarlamaların yapısal özellikleri ve etkileşimdeki işlevleri incelenmiştir. Analiz sonuçları tekrarlamalarda kendini tekrardan çok diğer kişinin söylediklerini tekrarlamanın tercih edildiğini ortaya koymuştur. Tekrarlamaların onaylama, aynı fikirde olduğunu ya da olmadığını belirtme, itiraz etme, problemlili ve/veya komik bulunana işaret etme gibi işlevler gerçekleştirildiği gözlenmiştir. Çalışmanın sonuçları dil kullanımı ve kültür arasındaki ilişkiler bağlamında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sözce Tekrarları, Konuşma Analizi, Kültürel Özellikler

Abstract

The use and different forms of repetitions in interpersonal interactions have been evaluated in several languages (Rieger, 2003 ; Svennevig, 2004; Fujimura-Wilson, 2007; Huang, 2010) as well as in Turkish (Tekdemir, 2007). The aim of this study is to examine the repetitions in more detail especially focusing on determining the functions of repetitions in conversations in Turkish. The data consisted of records of conversations among friends and the repetitions were analyzed in terms of the structural characteristics and interactional functions of repetition. The results revealed that the preference for other-repetitions were more frequent than self-repetitions. Self-repetitions were used mainly for repair in conversations. The functions of other-repetitions were acknowledgement, agreement, disagreement, rejection, request for clarification/confirmation and humor. The results of the study have been discussed with respect to the relationships between use of linguistic forms and cultural characteristics.

Key Words: Utterance Repetitions, Conversation Analysis, Cultural Characteristics

Whorf’a göre (1956), her dil birbirinden farklı bir sistem içerir. Sistemin temelinde, doğanın nasıl analiz edileceğini ve ne şekilde aktarılacağını

gösteren, kültürel olarak belirlenmiş formlar ve kategoriler vardır. Kategoriler, kişilerin hangi ilişki ve hangi tür olguları fark edeceklerini ya da göz

ardı edeceklerini, muhakemelerini neye kanalize edeceklerini ve bilinçlerini inşa edişlerini belirler (Whorf, 1956). Dolayısıyla toplumsallaşma sürecinde her toplum üyesine aile ve sonrasında kurumlar aracılığıyla gerçeklik tanımları ile birlikte dilde üretilen kültürel kodlar ve kurallar da iletilir. Birey bu kodlara göre konuşur ve davranır.

Dil bireysel olarak kullanıldığında dahi toplumsallık taşır çünkü söylenecekler aynı kültürden diğer kişiye göre ayarlanmaktadır. Bakhtin (1986), konuşma içinde gerçekleşen eylemin sadece konuşmacıya atfedilmesine karşı çıkmıştır. Bir konuşma içinde aktif bir konuşmacı karşısında pasif bir dinleyici ya da onun deyimiyle anlayıcı yoktur. Dinleyicinin bizzat kendisi, bizzat karşısındaki kişinin söylediklerini cevap verici bir hazırlıklılıkla ve kendi söylediklerinin karşısında, ona ne söyleyebileceğine dair bir beklentiyle dinler. Bakhtin'e göre dinleyicinin anlaması da, aktif bir cevap vericilik taşıyan bir anlamadır. Bu anlama zaten dinleyici konuşucu olduğunda, dinlediklerine karşılık verdiğinde, kendi sözünü söylediğinde gerçekleşecektir. Konuşucunun kendisi de zaten aynı tarzda bir cevap verici anlama eyleminin hazırlığı içindedir.

Bu teorik çerçeveden baktığımızda, insanların dilsel stratejilerinin, içine doğdukları kültürün kodları ve toplumsal yaşamın dil temelinde kurulma kurallarıyla ilişki içinde olacağı açıktır. Ortamların nitelikleri ve konu-

şulan kişilerin özellikleri yeni kodları ve kuralları içereceğinden konuşma stratejilerinin kullanılma biçimleri ve amaçları da değişecektir. Nitekim bu stratejilerden biri olan tekrarlamının İngilizce'de farklı biçimlerde kullanıldığı tespit edilmiştir (Schegloff, 1996).

Bir konuşma sırasında katılımcılardan birinin daha önce söylenmiş bir sözceyi tekrarlaması, karşılıklı anlamamanın sürdürülmesini (Schegloff, 1996) ve konuşmaya katılımın ortaya konmasını (Tannen, 1989) sağlayan etkileşimsel bir araçtır. Tekrarlar konuşmacının kendisi tarafından aynı sıra-alış içinde ya da söyleneni duyan kişi tarafından bir sonraki sıra-alış içinde yapılabilir (Schegloff, 1996). Karşılıklı konuşmalar içinde yapılan tekrarların türleri ve işlevleri Türkçe dışında birçok dilde değerlendirilmiştir (Norrick 1987; Tannen, 1989; Rieger, 2003; Svennevig, 2004; Fujimura-Wilson, 2007; Huang, 2010).

Bu çalışma, konuşmalardaki tekrarların Türkçe örneklerde nasıl gerçekleştiğine odaklanmıştır. Buradaki amaç Türkçe'deki tekrarlamaların türlerini ve işlevlerini incelemektir.

Sözce Tekrarları ve Özellikleri

Yapılan çalışmalarda karşılıklı konuşma içinde söylenen sözlerin tekrarları 2 kriter bağlamında tanımlanmış ve incelenmiştir:

1. Tekrarı Yapan Kişi: Tekrarlar, konuşmacının kendisi tarafından ya da dinleyen kişi tara-

findan yapılabilir (Schegloff, 1996). Dolayısıyla tekrarlamayı kimin yaptığına bağlı olarak iki tür tekrarlama tanımlanmıştır (Johnstone, 1994): Kendini-tekrarlama ve dinleyenin-tekrarı.

2. Sözcenin Ne Kadarının Tekrarlandığı: Hem kendini-tekrarlama hem de dinleyenin-tekrarları kelimesi kelimesine ya da kısmen yapılabilir. Dolayısıyla sözcenin ne kadarının tekrarlandığına göre aynen-tekrar ve kısmen-tekrar biçiminde de bir ayırım yapılmıştır. (Tannen, 1989; Schegloff, 1996).

Yapılan tekrarların işlevleri, literatürde kendini-tekrarlama ve dinleyenin-tekrarı ayırımına bağlı olarak incelenmiştir. Kendini-tekrarlamaların farklı dillerde tespit edilen işlevleri şunlardır: Onarım (Rieger, 2003; Fox, Hayashi and Jaspersen, 1996; Curl, 2005; Fox, Maschler and Uhmman, 2010), sözcenin planlanması için zaman kazanma, konuşma hakkını elinde tutma ya da yeniden elde etme, söylediği bir sözü vurgulama ve önceki konuşulanlarla ilgili kendi anladığını gösterme (Norrick, 1987; Tannen, 1989; Curl, Local and Walker, 2006; Bada, 2010).

Dinleyenin tekrarları da konuşmada onarım organizasyonu bağlamında, önceki sıra-alışta problemleri görülene işaret ederek daha fazla açıklama ya da

onaylama talep etmek üzere kullanılır (Schegloff, Sacks and Jefferson, 1977; Curl, 2005; Robinson and Kevoe-Feldman, 2010). Bu tür tekrarlamalar aynı zamanda dinlediğini, söylenenin farkında olduğunu, aynı fikirde/karşı fikirde olduğunu, takdir ettiğini, şaşırıldığını belirtmek üzere ve şakalaşma episodlarını başlatmak ve sürdürmek amaçlı kullanılır (Jefferson, 1972; 1985; Pomerantz, 1977; Tannen, 1989, Schegloff, 1996, Perrin, Deshaies and Paradis, 2003; Svennevig, 2004).

Sözce Tekrarları ve Kültürel Farklılıklar

Tekrarlama formlarının kültürel farklılıklarla ilişkisi önceki çalışmalarda ele alınmış bir sorudur (Perrin, Deshaies ve Paradis, 2003; Fox, Maschler ve Uhmman, 2010). Yapılan çalışmalar tekrarlama türlerinin ve kullanılma amaçlarının diller arasında değiştiğini ortaya koymuştur.

Rieger (2003) tekrarlama türlerinden kendini-tekrarlamalar üzerinde odaklanarak İngilizce ve Almanca'da ne tür kullanım farklılıkları olduğunu araştırmıştır. Katılımcıların İngilizce konuşmalarda yaptıkları tekrarlar genellikle zamir-fiil yapılarından oluşmuştur. Almanca konuşmalarda ise tekrar edilen genellikle işaret zamirleri olmuştur. Rieger (2003) dilin yapısının, kendini-tekrarların onarım amacıyla nasıl kullanılacağını belirlediğini tespit etmiştir. Araştırmacıya göre bunun sebebi dilin yapısının, ne-

lerin tekrarlanabileceği ile ilgili belirli fırsatları yaratmasıdır.

Fujimura-Wilson'ın (2007) Japonca'da yapılan tekrarlar üzerine yaptığı çalışmasında, Japonca konuşmalarda dinleyen-tekarrarının, kendini-tekarrarlamadan çok daha sıklıkla kullanıldığını ortaya koymuştur. İngilizce konuşmalarla yaptığı karşılaştırma sonucunda ise bu tercihin İngilizce'de kendini-tekarrarlamının daha sık kullanılması biçiminde ortaya çıktığını tespit etmiştir. İngilizce konuşmalarda, katılımcılar konuşurken tereddüt ettiklerinde ya da söylediklerini düzeltmek istediklerinde tekarrarlamayı kullanırken, Japonca konuşmalarda katılımcılar önceki konuşan kişiyle işbirliği içinde olduklarını ve onunla empati kurduklarını göstermek üzere tekarrarlama kullanmaktadır (Fujimura-Wilson, 2007).

Fujimura-Wilson'a göre (2007) bu farklılaşmanın nedeni, tekarrarların kullanım amaçlarının ve etkileşimsel işlevlerin kültüre bağlı bir biçimde farklı yorumlanmasıdır.

Japonca'da olduğu gibi önceki konuşanın tekarrarlanması stratejisi, Norveççe konuşmalarda da kullanılmaktadır (Svennevig, 2004). Ancak bu çalışmada katılımcının söyleneni tekarrarlarken nasıl bir vurgu kullandığının yapılan tekarrarın işlevini değiştirdiği ortaya konulmuştur. Tekarrarlama sürecinde sözcelemin sonuna doğru vurgunun düşürülmesi, etkileşim sürecinde söyleneni duyduğunu belirtmek

üzere kullanılırken, vurgunun sözcelemin bitiminde artırılması katılımcının söylenenle ilgili duygusal tepkisini (şaşıрма, sevinç vb.) ortaya koymaktadır.

Tekdemir (2007) dört farklı ortamda (aile, arkadaş, iş ve sokak) gerçekleşen Türkçe konuşmalar üzerine yaptığı çalışmasında tekarrarlama stratejilerinin daha sıklıkla arkadaş ortamında kullanıldığını tespit etmiştir. Buna bağlı olarak bu çalışmada arkadaş konuşmalarının kayıtları incelenmiştir. Bu çalışmada tekarrarlama- ların daha derinlemesine incelenmesi hedeflenmekte ve tekarrarlama- larının etkileşimsel işlevlerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Böylelikle Perrin ve arkadaşlarının (2003) da belirttiği gibi bu bulguların kültürel özgünlüğe ve/veya evrenselliğe ne ölçüde işaret ettiğine ilişkin tartışmalara, Türkçe konuşmalar bağlamında da katkı sağlamak mümkün olacaktır.

Çalışmanın alt amaçları şunlardır:

1. Arkadaş konuşmalarında tekarrarlama stratejilerinin yapısal özellikleri
2. Bu stratejilerin ilişkisinin sürdürülmesi bağlamında etkileşimsel işlevleri

Yöntem

Bu çalışmada, konuşma analizi (**conversation analysis**) yöntemi kullanılmıştır. Konuşma analizi, kişilerarası etkileşimi (**talk-in-interaction**) temel alır ve etkileşime dahil olanların konuşmaları sırasında, söyledikleriyle

gerçekleştirdikleri eylemleri inceler (Drew, 1995). İnceleme birimi, doğal bir şekilde gerçekleşen konuşmalardır. Bu çalışmada ise incelenmek üzere arkadaşlar arasında yapılan doğal konuşma kayıtları seçilmiştir.

Bu analiz yöntemine göre kişiler konuşurken belli bir düzene göre sıra alırlar. Sacks, Schegloff ve Jefferson (1974) buna sıra-alış organizasyonu adını vermiştir. Bu organizasyon bağlamında ele alındığında her bir sıra-alış bir öncekinin yarattığı anlam çerçevesi ve bağlam tarafından biçimlendirilir. Konuşmalarda aynı zamanda karşılıklı eylemleri içeren bir ardışıklık organizasyonu (**sequential organization**) vardır (Edwards, 1997). Bu organizasyon, kişilerin o an gerçekleştirdikleri etkileşim ve birbirlerine verdikleri karşılıklarla belirlenir. Konuşmacılar, söylediklerini kendi alıcılara göre belirler ve söyledikleri o bağlamın sürmesine ya da sonlanmasına katkıda bulunur (Gale, 2000).

Konuşma sosyal bir pratiktir. Bu yüzden konuşma analizi ile ele alınan sadece konuşma eylemi değil aynı zamanda diğer insanların da dahil olduğu etkileşim-içinde-konuşma (talk-in-interaction) pratiğidir. Hutchby ve Wooffitt'e (2008) göre bir araştırmada konuşma analizi yöntemi kullanıldığında takip edilmesi gereken üç aşama vardır:

1. Kayıt içinden bir olgu tespit etme
2. Olgu örneklerini toplayarak

bir koleksiyon oluşturma ve örneklerden birini sıra-alış ve ardışıklık organizasyonları bakımından inceleme

3. Data koleksiyonuna geri dönüp, ilk örneğe ilişkin yapmış olduğunuz değerlendirmenizin geri kalan verilerde de geçerli olup olmadığını tespit etme ve genel etkileşim örüntüsü çıkarma; genel etkileşim örüntüsünün sosyal ve etkileşimsel işlevlerini belirleme.

Yukarıda belirtilen analiz aşamalarına göre yapılan kayıtlarda tekrarlama episodlarından bir veri tabanı oluşturulmuş ve bu veri tabanı aşağıdaki sorular bağlamında incelenmiştir:

- 1- Konuşmada katılımcının kendisinin tekrarlama ve katılımcının kendi söylediğinin diğer katılımcı tarafından tekrarlanmasının farklılaşıp farklılaşmadığı,
- 2- Bu tekrarların sıra-alış organizasyonu içinde nerede gerçekleştirildiği,
- 3- Tekrarların kısmi (partial) ve bütün (exact) tekrarlar olarak nasıl farklılaştığı
- 4- Kısmi ve bütün biçiminde yapılan tekrarların konuşma akışı ve etkileşim tarzı açısından ne işlev gördüğü.

Katılımcılar

Konuşma analizinde incelenen veriler, konuşma kayıtlarıdır. Konuşmaların belli bir özelliğinin incelenme-

sinde birden fazla konuşma örneğinin toplanarak, bu konuşma kayıtlarında belli bir örüntü olup olmadığını belirlemek esastır.

Bu çalışmada kayıt uzunlukları 5 ile 10 dakika arasında değişen 72 konuşma incelenmiştir. Konuşmaların 40 tanesinde tekrarlama episodları tespit edilmiş ve 206 tekrarlama episodunu kapsayan bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bunun dışında konuşma kayıtlarınının 12'sinde tekrarlama olgusuna rastlanmamış, 20 tanesi ise arkadaşlar arasında geçen konuşmalar olmadığı için değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Seçilen konuşma kayıtlarında katılımcıların sayısı 2 ile 4 kişi arasında değişmiştir ancak 2 kişilik konuşmalar verilerin çoğunluğunu oluşturmuştur. Katılımcıların çoğunluğu öğrencidir (%80).

Veri Toplama Araçları:

Konuşma kayıtları, araştırmacının ve öğrencilerin dijital ses kayıt cihazları kullanılarak toplanmıştır.

İşlem

Araştırmacının verdiği dersleri alan öğrenciler ödev olarak kendi kayıt cihazlarıyla konuşma kayıtları yapmışlar ve bu kayıtların yazı dökümlerini araştırmacıya teslim etmişlerdir.

Konuşma kayıtlarında kayıt yapan da dahil olmak üzere en fazla üç kişinin katılımıyla gerçekleşen konuşmalar ele alınmıştır. Kaydı yapan öğrenciler kayıttan önce, hem kayıt yapılabilmesi

hem de kaydın daha sonra sunum ve araştırma amaçlı kullanılabilmesi için katılımcılardan izin almışlardır. Katılımcıların kayıt sonrası verilerin kullanılmasına izin verip vermediği teslim edilen yazı dökümlerinde belirtilmiş ve istenmemesi durumunda konuşmalar silinmiş ve yazı dökümleri de imha edilmiştir. Toplam 10 konuşma kaydı bu bağlamda analizden çıkarılmıştır.

Konuşma kayıtları, birebir yazıya dökülmüş ve dilbilgisel ya da telaffuzda yapılan hatalar olduğu gibi yazıya geçirilmiştir. Öğrencilerin yazı dökümleri incelenmiş ve kayıtlar dinlenerek gerekli düzeltmeler yapılmış ve eksiklikler giderilmiştir. Analiz aşamasında tekrarlamanın gerçekleştiği episodlar, araştırmacı tarafından aşağıda belirtilen ve Jefferson (1985) tarafından oluşturulan kodlama kriterlerine göre kodlanmıştır (Ek 1).

Bu kriterlere göre kodlanan konuşma metinleri, araştırmacı tarafından tekrar tekrar okunmuş ve analiz süreci, konuşmaların yazılı metinleri ile aynı anda ses kayıtları da dinlenerek gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Toplam 72 adet konuşma kaydının incelenmesi sonrasında 206 tane tekrarlama episodü tespit edilmiştir. Bu inceleme bulguları sadece yüzeysel bir karşılaştırma için sayısal olarak da sunulacaktır. Konuşma analiz yönteminde sayısallaştırma analizin yerine geçebilecek bir araç değildir

(Schegloff, 1993) ama konuşma analizine özgü tanımlanan amaçlar için kullanılabilir (Heritage, 1995).

Tekrarlama Stratejilerinin Yapısal Özellikleri

1-Kendi Sözüünü Tekrar Etme – Başkasının Sözüünü Tekrar Etme

Yapılan analiz sonucunda katılımcıların, kendi sözlerini tekrar etmekten çok (%16), büyük bir ağırlıkla başkasının yani kendilerinden önce konuşan kişilerin sözcelerini tekrarladıkları (%84) tespit edilmiştir. Başkasının sözünü kendininkine kıyasla daha çok tekrar etme tercihi, konuşma pratiğinde karşımızdaki kişiyi etkileşimsel olarak doğrudan desteklemenin öncelendiğine işaret edebilir. Farklı dillerde ve kültürlerde de bu tercihe rastlanmıştır. Bu benzerliğin etkileşimsel anlamı ve taşıdığı olası işlevler tartışma kısmında değerlendirilmiştir. Her katılımcı konuşmanın başka bir aşamasında kendi sözünü tekrar etmeyi tercih edebilmektedir. Genel eğilim başkasının sözünü tekrar etme yönündedir.

Alıntı 1: E, K'nın dersleri ve mezuniyet sonrası neler yapacağını sorgulamaktadır. Aşağıdaki alıntıda, E, K'nın tanıdığı biri ile ilgili sorular sormaktadır. Kalın (bold) yazıyla belirtilmiş kısım katılımcının kendi sözlerinin bir kısmını aynı sıra-alış içinde tekrarlamasıdır. Bu tekrarlama, kısa duraklama ve ses uzatma ile ifade edilen onarım girişimlerinin çözümü olarak

sunulmaktadır.

[SB-R37]

1. K: HA::YIR?=
2. E: =^oti::neyç,^o

3. K: O(.) evet o::rda da(.) >
onla ala:kası yokç<

4. E: ↑no::ldu büyüdü(.)
A::nkarayı(.) o::hh **A::nkarayı**
mı kaza::ndı=,

5. K := HA:::YIR NE
müna::sebet A A:::

Alıntı 2: Konuşma 4 kişi arasında gerçekleştirilmiştir. Nilüfer ve Gökçen, Tekirdağ'a giden Halime ile Seçil'in orada neler yaptıklarını sorgulamaktadır. Aşağıdaki alıntıda Halime ile Seçil orası ile ilgili değerlendirmelerini aktarmaktadır. İşaretlenmiş kısım, katılımcının kendinden önceki kişinin, sözlerinin bir kısmını ve sonrasında bütünü kendi sıra-alışı (next turn) içinde tekrarlamasıdır. Bu tekrarlama, Halime'nin anlatıcı rolünü desteklemek ve onaylamak amacıyla yapılmaktadır.

[NC-R19]

1. Halime: [Mekanlar da çok
u:cuz (.) u::ygu:n,=

2. Seçil: =↑EVET i(.)[hh

3. Halime: [**e::ylence::**(.)
u::ygun,

5. Seçil: [**U:: ygu:n** ?(.)
e::ylence uyggun?=

6. Halime: = A::ma(h) ey(h)
le(h)ncek i(h)nsa(h)n ço:k A(hhh)
zhh?

Kendi sözünü tekrar etme episodları incelendiğinde ise çoğunun kendi sözünü onarma amaçlı (%67) gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Ancak onarım mekanizmaları araştırmanın kapsamı dışında olduğundan daha ayrıntılı incelenmemiştir.

2- Tekrarların Sıra-Alış Organizasyonundaki Yeri

Kendi sözünü tekrar etme sıra-alış organizasyonunda iki farklı yerde tespit edilmiştir. Onarım amaçlı olan tekrarlamaların çoğu aynı sıra-alış içinde yapılmıştır. Daha az sıklıkla da olsa 3.sıra-alış dediğimiz pozisyonda hem onarım amaçlı hem de onarım amaçlı olmayan tekrarlamalara rastlanmıştır. Onarım amaçlı olmayan tekrarlamalar, sıklıkla diğer katılımcı tarafından kesilmesi nedeniyle yarıda kalan sözünün tamamlanması amaçlı gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla katılımcılar tekrar yapmayı, kendi sıra-alışlarında kendilerince bir sorun olduğunu düşündüklerinde düzeltme yani onarma amaçlı yapmayı daha sıklıkla tercih etmektedir.

Alıntı 3: K1 ve K2 yapılan bir dersin ayrıntıları hakkında konuşmaktadır. Aşağıdaki alıntıda K2, K1'in talebi üzerine aldığı dersleri sıralamaktadır. İşaretlenmiş kısım, katılımcının kendi sözlerinin bir kısmını kendi sıra-alışı içinde tekrarlamasıdır. Birden fazla onarım girişimidir.

[DÇ-R35]

1. K2: (.) *Ya::: o::nu (.) çok almak (.) Ya::: bi-rinci [sınıftan] beri::h şe- ihykinci =*

2. K1: [()]

3. K2: =*sınıftan beri::: (.) a::lmaya (.) se::hnn ne diyosun? (.) IN-NE kadar*

4. K2: *a::lmaya kalktıysam (.) o çaktıı (.) ala::madım,*

Alıntı 4: Bu alıntının geçtiği episodun başında K1 yapılmış olan sınavlarla ilgili yeni bir konuyu gündeme getirmiştir. Aşağıdaki alıntıda K2, K1'in bir sorusunu yanıtlamaktadır. Katılımcı kendi sözlerini, diğer katılımcının kesmesi üzerine bir sonraki sıra-alışında (3rd turn) tekrarlayarak tamamlamaktadır.

[KD-R3]

1. K1: >*Sen kaç a:ldın en son inkılaptan?>*

2. K2: *Hyve(h)tmış a:ldım=,*

3. K1: =*O:::hh hh*

4. (1.6)

5. K1: >*İ::yihh i::,<*

6. K2: *a:ma hiç beklemiyodum,*

7. K1: *NEden ya:- ya::zdım fa::lan [di-*

8. K2: *[sü:priz o::ldu,*

9. K1: *ya::zdım falan diyodun?*

3-Kısmi (Partial) ve Aynen (Exact) Tekrar

Katılımcıların tekrarlama episodlarında, kendi sözcelerinin ya da başkasının sözcelerinin daha sıklıkla bir kısmını ifade etmişlerdir. Sözcelerin

kısmen tekrarı yüzde seksen oranında iken, sözcelerin tamamen tekrarı yüzde yirmi oranındadır.

Alıntı 5: Aşağıdaki alıntının geçtiği episod, N'nin, A'nın gününün nasıl geçtiğini sormasıyla başlatılmıştır. Katılımcı, kendinden önceki katılımcının sözlerini kendi sıra-alışı içinde onaylama amacıyla tekrarlamaktadır ve bu sayede N'nin anlatımına da katkıda bulunmaktadır.

[NK-R38]

1. N: *Bu::rcu şey a:ldı işte*
(.) *pantolon felan* (.) *so::na bize*
gi::ttik o::nları denedi::k (.) *hhava*
ço:k sou::ktu (.) *bi-*

2. A: *E::[vet ço:k soğuktu.]*

3. N: *[DO::hnduk ya::niç]*

Alıntı 6: Aşağıdaki alıntının geçtiği episod, N'nin, A'nın gününün nasıl geçtiğini sormasıyla başlatılmıştır. Katılımcı, kendinden önceki katılımcının sözlerini kendi sıra-alışı içinde aynen tekrarlamaktadır. Bu tekrarlanmanın amacı, K3'ün, K1'in anlatımındaki sorunun cevabını oluşturacak bir tamamlama olan sözcenin yani "hiç bi şey" yazmıyor oluşun mizahi niteliğini ortaya koymaktadır.

[AG-R39]

1. K1: *[de-] (.) [de::ftere] (1.2)*
ınne yazıyosun dedi,

2. K3: ***'hiç bise:y°***

3. K1: ***hiç bi(hh) şey(hh) hihihic***

Tekrarlama Stratejilerinin Etkileşiminin Sürdürülmesi Bağlamında

İşlevleri

Yapılan analizlere göre, etkileşim sırasında sözcelerin kısmen ve/veya aynen tekrar edilmesinin işaret ettiği işlevler şunlardır:

1- Söyleneni Duydum/Anladım/ Onaylıyorum Bilgisini İletme

Alıntı 7: Aşağıdaki alıntının E1, E2'ye internet üzerinden fotoğraflar göstermektedir. Aşağıdaki alıntıda E2, belli bir fotoğrafla ilgili takıldığı bir noktaya işaret etmektedir. Katılımcı, kendinden önceki katılımcının sözlerini kendi sıra-alışı içinde aynen tekrarlayarak anladığını ifade etmektedir.

[BX-R36]

1. E2: *[NNE BU- ne bu çi:ç- ne bu* (.) *çiçe:ği ya?*

2. E1: *Ne çiçeği oldu::nu bilmiyo::rum* ↑ *çiçeğin*(.) *ne oldu::önemli di::l a::bi* (.)

3. E1: *so-nuçta bi sis-sistemin bi pa::rçası o::lmuş.* =

4. E2: *=Tihta::m da bö::le bi çiçek va: mı= pı-papatya desen di:::lç*

5. E1: *Ha:: bö::le bi çiçek VA::r mı* (.) *bi::lmıyorumç ...*

E1, E2'nin fotoğraftaki çiçeğin ne olduğu ile ilgili retorik sorusunu, gerçek bir soru gibi alıp yanıtlamıştır. Sıra-alışının devamında çiçeğin ne olduğunun önemli olmadığını da belirterek, bu retorik soruya tercih edilmeyen bir cevap vermiştir. E2'nin çiçeği problemlili bulduğuna işaret eden

ifadenin tercih edilen yanıtı, E1'in bu ifadeye uygun bir tepki vermesidir. E1 bu tepkiyi vermemiş ve hatta E2'nin tepkisini de "önemsiz" bulmuştur. E2, tepkisinin anlaşılmadığına işaret edecek şekilde, neyi problemli bulduğunu yani meselenin "böyle bir çiçeğin olup olmadığı" meselesi olduğunu belirtmiştir. E1 de bu açıklamayı tekrarlayarak, E2'nin söylediğini anladığını göstermiştir. Tekrarın öncesinde yer alan "Ha:::" da bir anlamının gerçekleştiğine işaret eden bir ses formudur.

2- Söylenenle İlgili Problemli Kısmı Tekrarlayarak Onaylama ya da Açıklama Talep Etme

Alıntı 8: Aşağıdaki alıntının geçtiği episod, M'nin, S'nin sınavlardaki performansına ilişkin sorularına ilişkindir. Belirtilmiş kısım, katılımcının kendinden önceki katılımcının sözlerini kendi sıra-alışı içinde kısmen ve yükselen bir tonlamayla tekrarlamasıdır.

[TK-R10]

1. S: =>Eve::t **formasyon** alyo:rum **formasyonlar** iyi gidiyo:: da, < (.) **ssınavlar**

2. S: da(.) ba::ya: bi iyi ge::çti=fına: llere falan gi::rdim,

3. M: hıf-fo::rmasyonun sınavı, =

4. S: =hı hum ...

Bu alıntıda M, 3.satırda S'nin sözlerini tekrarlamıştır ancak bu tekrarında kullandığı tonlama bu tekrarı bir açıklama talebi biçimine sokmuştur.

M, bir önceki sıra-alışın problemli ya da daha fazla açıklama gerektirdiğine işaret etmeyi bu tekrarla gerçekleştirmiştir. Kullandığı tonlama ise bu talebin, karşı taraftan yanıtlanmasını ya da teyit edilmesini istediğini göstermiştir. Nitekim S, 4.satırda "hı hım" (confirmation token) ile bu talebi yanıtlamış ve teyit etmiştir.

3- Aynı Fikirde Olduğunu Gösterme (Agreement)

Alıntı 9: Aşağıdaki alıntının geçtiği episod, E2 ile E1'in tanıdıkları kişilerin sınavla girdikleri mesleklerle ilgilidir. Bu alıntıdaki örnek, katılımcının kendinden önceki katılımcının sözlerini kendi sıra-alışı içinde kısmen ve başına bir onaylama formu ekleyerek tekrarlamasıdır.

[TK-R32]

1. E2:bi de(.) ne zaman nerde olca:: belli o:lmaz ba::zen(.) mesela:: (.) E::rsin misal, (.)

2. E2: şı:mdi iyi yerde amma ya::rın öbür gün ufak bir değişiklik (.) e::hski sihsteme deva:mç

3. E1: ()

4. E2:na::bıcan hh=

5. E1:=AMAh ı::h Eyüp bö::le şa::nslı (.) **dil old[u:: içinç**

6. E2: [E::vet (.) **dil oldu:: için do::ru,**

E2 belirli bir yerde çalışıyor olmanın koşullarının "ufak bir değişiklik" ile değişebileceğini iddia etmektedir. E1 ise 6.satırda bu argümana belli bir

gerekçe sunarak doğrudan (“ama” bir karşı argümanın geleceğine işaret etmektedir) karşı çıkmıştır. E2 ise bu gerekçeyle ve bu karşı argümanla aynı fikirde olduğunu E1’in sıra-alışının bir kısmını tekrarlayarak göstermiştir. İfadesinin başındaki “evet” böyle bir onaylamanın geleceğini, sıra-alışın başında işaretlemektedir. Sıra-alışın sonunda yeralan “do:ru” da onayladığını, bir üst forma (upgrade) taşıdığını yani daha da kuvvetlendirerek ifade ettiğini gerçekleştirmektedir.

4- Aynı Fikirde Olmadığını Gösterme (Disagreement)

Alıntı 10: Aşağıdaki alıntının geçtiği episod, Seda ve Reyhan’ın, Seda’nın yaptığı yemeğin içindeki malzemelerle ilgili konuştuğu kısımdır. Katılımcı, kendinden önceki katılımcının sözlerini kendi sıra-alışı içinde kısmen ve başına bir olumsuzlama formu (“yok yok”) ekleyerek tekrarlamaktadır.

[ŞÜ-R23]

1. Reyhan: *ZEYtinya:: falan da koyuyo musun? (.) ama ge::rçekten güzel olmuş kızç=*

2. Seda: =IHH zeytinyağını *falan da koyu::yosun,*

3. Reyhan: *hi::: (a:nladım valla) (.) BUNA soğan da gider hea::ç*

4. Seda: *[yok] be soğan gitmez ki ()*

5. Reyhan: *[()] niye ↑sarmsak-ama sarmsak kullanıyosun sarm-sakla so::an a::ynu anda gitmez =*

6. Seda: = *>yo:k yo:k < gi::tmez (fe::rzana) gi:tmez*

Reyhan bu episodda, Seda’nın yaptığı yemeklerle ilgili sorular sormuştur. Bu alıntıda ise Reyhan’ın yemeğin nasıl yapılabileceği ile ilgili önerisini, Seda’nın 4.satırda nasıl onaylamadığını görüyoruz. Seda, Reyhan’la aynı fikirde olmadığını önerisini olumsuz bir formla (negation “yok be” “yok yok”) tekrarlayarak gerçekleştirmiştir. Bu öneriyle niye aynı fikirde olmadığını ise 6.satırda belirtmiştir.

5- Acayip ya da Komik Bulunana İşaret Etme (Odd/Funny)

Alıntı 11: Aşağıdaki alıntının geçtiği episod, S, C ve T’nin konuşmalarından seçilmiştir. S, bir arkadaşının çalıştığı yerde kendisine verilen eğitimin ayrıntılarını aktarmaktadır. Katılımcı, kendinden önceki katılımcının sözlerini kendi sıra-alışı içinde kısmen ve gülme eylemine işaret eden seslerle birlikte tekrarlamıştır.

[SÖ-R31]

1. S: *[İNEK sa::ğmak,*

2. T: *İNE(h)K SA::(h)Ğ-*

3. C: *İNE(h)Ğİ [ne::(h)rde(h) n bul- hahaha*

4. T: *[ne::(h)rden bu(h)lcan (.)*

ŞEHrin [göbeğinde:::,

5. S: *[dur işte*

T ve C, “inek sağmak” ifadesine kıkırdarak yanıt vermişlerdir. Bu ifadeyi kıkırdarak ve gülererek tekrarlamaları, bu ifadeyi acayip ya da komik olarak değerlendirdiklerini ser-

gilemelerini gerçekleştirmiştir.

6- İtiraz (Rejection)

Alıntı 12: Aşağıdaki alıntının geçtiği episod, K1, K2 ve K3'ün baktıkları katalogda gördükleri resimlerle ilgilidir. Katılımcı, kendinden önceki katılımcının sözlerini kendi sıra-alışı içinde kısmen ve olumsuz bir forma dönüştürerek tekrarlamaktadır.

[SÖ-R33]

1. K1: A::: bak bu e::lbise de güzel (.) nede:::nse böyle elbiseleri çok [beğeniyorum.
2. K3: [**Furfırlı** hh,
3. K1: hh hıh **Furfır di:::l ki bu**ç
4. K3: **Furfırlıhh?**
5. K1: **Furfır di:::l bu?**=
6. K3: =/[**Ne peki**ç

K1, 4.satırda K3'ün böyle elbiselerin "furfırlı" olduğuna ilişkin katkısına doğrudan itiraz etmektedir. K3 ise itiraza karşılık, K1'den açıklama talep etmiştir. Dolayısıyla K1 sıra-alışıda itiraz ettiğinin ne olduğunu doğrudan göstermek üzere tekrarlamayı kullanmıştır. Böylece karşıdakine itiraz ettiğinin ne olduğunu doğrudan ifade etmiştir.

Analizler sırasında tespit edilen bir başka tekrarlama biçimine soru-cevap çiftlerinde rastlanmıştır. Her soru bir cevabın verilmesini zorunlu kılar. Ancak cevap, soru tekrarlanmadan da verilebilir. Dolayısıyla tekrarlanmasının tercih edilmesi belirli bir işlev taşıyor olabilir.

Alıntı 13: K1 ve K2 yapılan bir dersin ayrıntıları hakkında konuşmaktadır. Aşağıdaki alıntıda K2, K1'in talebi üzerine aldığı dersleri sıralamaktadır. [DÇ-R35]

1. K2: (.) Ya::: o:::nu (.) çok almak (.) Ya::: bi-rinci [sınıftan] beri:::h şe-ihyincini =
2. K1: [()]
3. K2: =sınıftan beri::: (.) a:::lmaya (.) se:::hnn ne diyosun? (.) IN-NE kadar
4. K2: a:::lmaya kalktıysam (.) o çakıştıç (.) ala:::madım,
5. K1: **BU(.) sene::: (.) çakıştı mıç**
6. K2: **BUhr- sene (.) çakıştı,**

K1, K2'nin bu sene ders almasının sebebinin 3.satırda belirttiği gibi "çakışma sonucu olup olmadığını doğrulamak üzere bir soru formu seçmiştir. Bu soru formuna (tag question) evet ya da hayır biçiminde cevap vermek mümkündür. Analizlerde ise bu tür soruların cevaplarının, genellikle soru cümlesinin cevap olarak aynen ya da kısmi olarak tekrarlanması biçiminde verildiği görülmüştür.

Tartışma

Bir etkileşim içinde kendi söylediklerini ya da kendinden öncekinin söylediklerini tekrarlamak, etkileşimde karşılıklı anlamaların kurulmasında ve desteklenmesinde birçok işlevi yerine getirir (Tannen, 1989; Schegloff, 1996; Sorjonen, 1996). Bu çalışmada tekrar-

ların başka ortamlara ve ilişki yapılarına kıyasla daha sıklıkla rastlandığı (Tekdemir, 2007) arkadaş konuşmaları ele alınmıştır.

Etkileşim sırasında sözcelerin tekrarları, kendini tekrar (self-repetition) ve ötekini tekrar (other-repetition) etme biçiminde gerçekleşebilir (Johnstone, 1994; Schegloff, 1996). Bu çalışmada kendini ve diğerini tekrarlara birlikte bakılmıştır. Analizler diğerini tekrar etmenin, Türkçe arkadaş konuşmalarında daha sıklıkla tercih edildiğini göstermiştir. Bu bulgu Fujimura-Wilson'ın (2007) bulgularıyla örtüşmektedir. Fujimura-Wilson, Japonca ile İngilizce'yi karşılaştırmış ve diğerini tekrar etmenin daha çok tercih edilmesini, kültürün etkileşim amaçlarının ve işlevlerinin yorumlanmasında etkin rol oynamasına bağlamıştır. Bu bağlamda, bu çalışmadaki benzer sonuç, Türkçe'deki tekrarlamaların işlevlerinin kültürel olarak paylaşılan ve tercih edilen amaçlara ve işlevlere hizmet ettiği biçiminde yorumlanabilir. Tekrarlama formlarının ne ölçüde kültüre bağlı bir özgünlük ve/veya evrensellik taşıdığı başka çalışmalarda da incelenmiş bir sorudur (Perrin ve arkadaşları, 2003). Bu sorunun yanıtı diller arasında karşılaştırmalar yapılarak yanıtlanmaya çalışılmaktadır (Fox, Maschler ve Uhmman, 2010). Dolayısıyla bu çalışma da bu inceleme alanına, etkileşimlerde Türkçe'den dil kullanım örneklerini inceleyerek bir katkıda bulunmuştur.

Tekrarların sıra-alış organizasyonu içinde hangi noktada gerçekleştirdiği, bu tekrar ile gerçekleştirilmek istenen etkileşimsel eylemin anlaşılmasında çok önemli bir rol oynar (Wong, 2000). Schegloff (1996) tekrarların, aynı sıra-alış içinde aynı kişi tarafından; aynı kişinin 3.sıra-alışında; ya da diğerinin sıra-alışında gerçekleştiğini belirtmiştir.

Bu çalışmada da kendini tekrarların çoğunun aynı sıra-alış içinde yapıldığı tespit edilmiştir. Bu tekrarların etkileşim içinde gerçekleştirdikleri eylem, onarımdır. Tekrarlar, kendini onarım sürecine (self-repair) işaret eder (Schegloff, Jefferson ve Sacks, 1977). Başka dillerde yapılan araştırmalar da aynı sıra-alış içinde yapılan tekrarların onarım işlevini gerçekleştirdiğini tespit etmiştir (Rieger, 2003; Wong, 2000). Bu çalışmada daha az sıklıkla da olsa 3.sıra-alış dediğimiz pozisyonda hem onarım amaçlı (Schegloff, 1992) hem de onarım amaçlı olmayan tekrarlamalara rastlanmıştır. Onarım amaçlı olmayan tekrarlamalar, sıklıkla diğer katılımcı tarafından sözlerin kesilmesi nedeniyle, yarıda kalan sözün tamamlanması amacı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcı yarıda kalan önceki sözcelerini sonraki sıra-alışlarında tekrar etmekle, yeni bir sözcü oluşturmak için enerji harcamamış ve kendilerini ifade etmede etkin bir yolu seçmiş olurlar (Tannen, 1989). Bu bulguyu, Grice'ın (1996) etkin iletişim kurallarından biri olan yeteri kadar söz

kullanma kuralı ile açıklamak mümkündür. Tekrar, sözcenin içeriğinde doğrudan neyin önemli kılındığına ilişkin bir pratik olarak değerlendirilebilir. Katılımcı, bu sayede tekrarlarla gereğinden fazla süre konuşma hakkı kullanmamış olur.

Sözcelerin tekrarları kısmen (partial) ya da aynen (exact) yapılabilir (Jefferson, 1985; Schegloff, 1996; Sorjonen, 1996; Svennevig, 2004; Huang, 2010). Bu çalışmada da hem kısmen hem de aynen tekrarlamalar tespit edilmiştir. Katılımcıların, hem kendi hem de diğerlerinin sözcelerini, kısmen tekrarlamayı daha sıklıkla tercih ettikleri belirlenmiştir. Kısmen ve aynen tekrarlar, katılımcıların sözlerin müdahale etmek istedikleri kısımlarını belirginleştirmektedir. Kısmen ya da aynen tekrar, doğrudan katılımcı nezdinde neyin onaylandığını ya da problemli bulunduğunu işaretler ve böylelikle işaretlenen bu kısma ilişkin eylem yöneliminin de ne olduğunu ortaya koyar. Örneğin, kısmen tekrarın yükselen bir tonlamayla yapıldığında, diğer katılımcı için bir onaylatma talebi olarak alınması sözkonusu olmaktadır (Jefferson, 1972; Svennevig, 2004).

Kendi sözcelerini ya da diğerinin sözcelerini tekrar etmenin etkileşimde birçok işlevi olduğu belirlenmiştir (Pomerantz, 1977; Tannen, 1989; Schegloff, 1996; Sorjonen, 1996; Fujimura-Wilson, 2007). Bu çalışmada kendini tekrarların çoğunlukla onarım işlevi taşıdığı tespit edilmiştir. Diğer

kişinin yani önceki sıra-alışın tekrarlanmasının bu çalışmada tespit edilen işlevleri ise şunlardır:

- 1- Söyleneni Duydum/Anladım/ Onaylıyorum Bilgisini İletme
- 2- Söylenenle İlgili Problemleri Kısmi Tekrarlayarak Konfirmasyon/Açıklama Talep Etme
- 3- Aynı Fikirde Olduğunu Gösterme (Agreement)
- 4- Aynı Fikirde Olmadığını Gösterme (Disagreement)
- 5- Acayip Ya Da Komik Bulunana İşaret Etme (Humor)
- 6- İtiraz (Rejection)

Konuşma analizi ile yapılan bir çalışmada yukarıda belirlenen etkileşimsel işlevlerin, kişilerarası ilişkiler düzeyinde ne anlama geldiği ve ne işe yaradığını da tespit etmek gerekir (Hutchby ve Wooffitt, 2008). Kendi sözcelerini tekrar etmek çoğunlukla sıra-alış içinde bir problemli bulunan bir noktayı düzeltmek amacıyla bir onarım hizmeti eder. Kendini onarma süreçleri, dinleyici ya da alıcıya yöneltilmiş süreçlerdir. Bu sürecin içeriği, kendi söylediklerini (kendisine göre) en iyi formda sunarak, doğru bilgiyi vermek, karşıdakine kendini anlatabilmek ve öznel-arası birbirini anlama bağına doğru bir katkıda bulunabilmek gibi amaçları taşıyabilir (Tekdemir, 2007).

Kendinden önceki kişinin sözcelerini tekrar etmek, kurulan sosyal ilişkide pozisyonların bilgisini de içerir. Bu çalışmada tekrarların en çok bu işlevi taşıdığı belirlenmiştir. Karşıdakinin

sözcesini tekrarlayarak kişi, kurulan sosyal ilişkide o an için dinleyici pozisyonunda olduğunu ve diğer katılımcının verdiği bilgiyi aldığını ve kabul ettiğini gösterir. Böylece bilgi sahibi olanın, bilgiyi ileten olduğunu (authorship) göstermiş olur (Jefferson, 1972). Dolayısıyla Türkçe konuşmalarda öncelenen, karşıdakinin konuşmalarını destekleyerek, onunla uyumlu bir biçimde konuşmayı gerçekleştirir.

Teyit etme talebi (Jefferson, 1972), katılımcının karşıdakinin sözcelerini dikkate aldığını ve anlamak amacıyla tepki gösterdiğini işaretler. Katılımcının etkileşime girmek konusundaki arzusunu gösterir (Tannen, 1989). Tekrarlarla aynı fikirde olduğunu göstermek ise sosyal ilişkilerin gerektirdiği gibi destek vermektir (Pomerantz, 1977).

Karşıdaki kişiye söyleneni duyduğunu belirtmek, anlamak için daha fazla bilgi talep etmek ve aynı fikirde olduğunu belirtmek sosyal açıdan olumlu eylemlerdir. Sosyal ilişkiler bağlamında daha az tercih edilen ya da edilmesi beklenen eylemler arasında aynı fikirde olmadığını gösterme ve itiraz sayılabilir (Pomerantz, 1977; Sacks, 2006; Schegloff, 2007). Bu çalışmada da aynı fikirde olmamanın ve itiraz etmenin tekrarlarla gösterilmesi daha az tercih edilen bir eylem olduğu belirlenmiştir. İtirazların çoğunun [tekrar +”ama” “da”] biçiminde formüle edildiği tespit etmiştir. Sözce-

nin etkileşimsel işlevi söylenene itiraz etmektir ancak itirazdan önce tekrar etmek karşıdakinin fikrini değerlendirmeye aldığını gösterir. Ardından gelen “ama” ya da “da” ise (işlevlerinin daha detaylı incelenmesi gerekse de) hem bir itirazın ya da karşı-argümanın geleceğinin işaretini vermekte hem de yapılacak itirazın ya da karşı-argümanın doğrudan yapılmasını engellemekte ve yumuşatmaktadır. Böylece karşıdaki kişinin itibarına (face) bir müdahalenin de yapılmamasını sağlamakta ve ilişkinin olumlu ve uyumlu kurgusuna zarar gelmesi önlenmektedir. Aynı dilsel yapının İngilizce’de de kullanıldığı belirtilmiştir (Pomerantz, 1977).

Türkçe’de yapılan arkadaş konuşmalarında tekrarların, sıklıkla şakalaşma ya da garip veya komik bulunana işaret etme amaçlı kullanıldığı görülmüştür (Tekdemir, 2007). Önceki sözcenin tekrarı sırasında hangi kısmı komik ya da garip bulunmuşsa, o kısım gülerken ya da kıkırdarak ifade edilmiştir. Bu bulgu Jefferson (1985)’in İngilizce üzerine yaptığı çalışmalarla tutarlıdır. Bu çalışmada şaka üretme episodlarına bakıldığında, sözcenin gülme sesleriyle tekrarlanarak o anki akış (sequence) organizasyonundan başka bir organizasyona geçiş yapıldığına (şakalaşma episoduna) işaret etmektedir. Böylece sözcesi tekrarlanan kişi de bu şakalaşma ve eğlenme sürecine davet edilmektedir. Şakalaşma episodlarının kullanımı, bir sosyal ilişki biçimi olarak arkadaşlığın kurulması

ve sürdürülmesi için işlevsel olabilir. Ancak bu iddianın, yalnızca şakalaşma episodlarından oluşturulmuş bir veri koleksiyonu seçilerek başka araştırmalarla desteklenmesi gerekmektedir.

İncelenen konuşmalarda, sorulara cevap verilirken, soru formunun bir kısmının cevap içinde çoğunlukla tekrar edildiği gözlenmiştir. Literatürde bu bulguyu inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Katılımcıların cevaplarda tekrarlamayı kullanması, istenen onaylamayı daha doğrudan bir biçimde karşıdakine sağlama eylemine işaret edebilir. Kullanılan soru formları (tag questions) genelde doğrudan evet-hayır biçiminde bir onaylamayı gerektiren formlardır. Daha detaylı inceleme, soru-cevap çiftlerinden oluşan bir veri koleksiyonu ile gerçekleştirilebilir.

Sonuç olarak, bu proje kapsamında yapılan araştırma, daha önce farklı dillerde tekrarlamaya tipleri ve işlevleri bağlamında yapılmış olan çalışmalara, Türkçe’de incelenen örneklerle katkıda bulunmuştur. Türkçe ile Japonca tekrarlamalarda İngilizce’den farklı olarak diğerrinin/dinleyicinin tekrarlarının daha yoğun olması kültürel ilişki kurma anlayışındaki bir farklılığa işaret ediyor olabilir. Konuşarak kurulan ilişkiler, katılımcıların ait oldukları toplumun ve kültürün, sosyal olarak neyin söylenmesinin kabul edilebilir ve uygun olduğuna ilişkin temellerine doğrudan bağlıdır (Fujimura-Wilson, 2007). Bu kültürel farklılıkların daha detaylı bir biçimde incelenmesi

ise ilerleyen çalışmalarda Türkçe ve Türkçe dışında farklı dillerden veri koleksiyonları oluşturularak yapılabilir.

Kaynaklar

- Austin, J.(1996). Performative utterances. In A.P.Martinich (Ed.) *The Philosophy of Language*, pp.120-128. Oxford University Press, New York.
- Bakhtin, M.M.(1986) *Speech Genres and Other Late Essays*. University of Texas Press, Austin.
- Curl, T.S., Local, J. Walker, G.(2006). Repetition and the prosody-pragmatics interface. *Journal of Pragmatics*, 38, 1721-1751.
- Drew, P.(1995). Conversation analysis. In J.A. Smith, R. Harré, L. Van Langenhove (Eds) *Rethinking Methods in Psychology*, pp. 64-79. Sage Publications, London.
- Edwards, D.(1997) *Discourse and Cognition*. Sage Publications, London.
- Fox, B.A., Hayashi, M. ve Jaspersen, R. (1996). Resources and repair: a cross-linguistic study of syntax and repair. In E.Ochs, E.A. Schegloff, S.A.Thompson (Eds.) *Interaction and Grammar*, pp.185-237. Cambridge University Press, Cambridge.
- Fox, B.A., Maschler, Y. & Uhmman, S. (2010) A cross-linguistic study of self-repair: evidence from english, german and hebrew”, *Journal of Pragmatics*, 42:2487-2505.
- Fujimura-Wilson, K. (2007). Japanese exact repetitions involving talk among friends. *Discourse Studies*, 9:319-339.
- Gale, J.(2000). Patterns of talk: a micro-landscape perspective. *The Qualitative Report* [On-line serial] 4(1/2).(Çevrimi-

- çi) <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR41/gale.html>.
- Grice, H.P.(1996). Logic and conversation. In A.P.Martinich (Ed.) *The Philosophy of Language*, pp.156-167. Oxford University Press, New York.
- Heritage, J. (1995). Conversation analysis: methodological aspects. In U.M. Quasthoff (ed) *Aspects of Oral Communication*, pp.391-418. Walter de Gruyter, Berlin/ New York.
- Heritage, J. (2006). Conversation analysis and institutional talk: Analysing Data. In P.Drew and J.Heritage (Eds), *Conversation Analysis 4 Volume Set: Volume IV Institutional Interactions*, pp.1-26. Sage Publications, London.
- Huang, C. (2010). Other-repetition in mandarin child language: a discourse pragmatic perspective, *Journal of Pragmatics*, 42:825-839.
- Hutchby, I.& Wooffitt, R. (2008). *Conversation Analysis (2nd Edition)*. Polity, Cambridge.
- Jefferson, G. (1972). Side sequences. In D.Sudnow (Ed.) *Studies in Social Interaction*, pp.294-338. Free Press, New York.
- Jefferson, G.: 1985. An exercise in the transcription and analysis of laughter. In T.A. Van Dijk (ed) *Handbook of Discourse Analysis, Volume 3 - Discourse and Dialogue*, pp.25-34. Academic Press, London.
- Jefferson, G. (2004). Glossary of transcript symbols with an introduction. In G.H.Lerner (Ed), *Conversation Analysis: Studies from the First Generation*, pp.13-31. John Benjamins, Amsterdam.
- Johnstone, B. (1994). Repetition in discourse: a dialogue. In B. Johnstone (ed), *Repetition in Discourse Interdisciplinary Perspectives Volume 1*, pp.1-20. Ablex, Norwood, NJ.
- Perrin, L., Deshaies, D. & Paradis, C. (2003). Pragmatic function of local diaphonic repetitions in conversation”, *Journal of Pragmatics*, 35:1843-1860.
- Rieger, C.L. (2003). Repetitions as self-repair strategies in english and german conversations”, *Journal of Pragmatics*, 35: 47-69.
- Sacks, H. (2006) On the preferences for agreement and contiguity in sequences in conversation. In P.Drew and J.Heritage (Eds), *Conversation Analysis 4 Volume Set: Volume IV Institutional Interactions*, pp.26-43. Sage, London.
- Sacks, H., Schegloff, E.A., Jefferson, G.(1974). A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. *Language*, 50(4), 696-735.
- Schegloff, E.A. (1992). Repair after next turn: the last structurally provided defense of intersubjectivity in conversation. *American Journal of Sociology*, 97:1295-1345.
- Schegloff, E.A. (1993) Reflections on quantification in the study of conversation. *Research on Language and Social Interaction*, 26: 99-128.
- Schegloff, E.A. (1996). Confirming allusions: toward an empirical account of action. *American Journal of Sociology*, 102:161-216.
- Schegloff, E.A. (2007). *Sequence Organization in Interaction-A Primer in Conversation Analysis*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Schegloff, E.A., Jefferson, G. & Sacks, H. (1977). The preference for self-correction in the organization of repair in conversation. *Language*, 53:361-382.
- Schegloff, E.A., Koshik, I., Jacoby, S. & Olsher, D. (2002). conversation analysis

- and applied linguistics. *Annual Review of Applied Linguistics*, 22: 3-31.
- Searle, J.R.(1996) What is a speech act? In A.P.Martinich (Ed.) *The Philosophy of Language*, pp.130-140. Oxford University Pres, New York.
- Sorjonen, M.L. (1996). On repeats and responses in finnish conversations. In E.Ochs,
- E.A.Schegloff and S.A. Thompson (Eds), *Interaction and Grammar*, pp.277-327. Cambridge University Pres, Cambridge.
- Svennevig, J. (2004). Other-repetition as display of hearing, understanding and emotional stance. *Discourse Studies*, 6:489-516.
- Tannen, D. (1989). *Talking Voices "Repetition, Dialogue and Imagery in Conversational Discourse"*. Cambridge University Pres, Cambridge.
- Tekdemir, G. (2007). İnsanlar arası ilişkilerde anlamın birlikte inşası. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ten Have, P. (1999) *Doing Conversation Analysis-A Practical Guide*. Sage, London.
- Vygotsky, L.S.(1986). *Thought and language*. M.I.T. Press, Cambridge.
- Whorf, B.L.(1956) *Language, thought and reality*. M.I.T. Pres, Cambridge.
- Wittgenstein, L.(2000) *Felsefi soruşturmalar* (Çev. Deniz Kanıt). Küyerel Yayınları, İstanbul.
- Wong, J. (2000). Repetition in conversation: a look at "first and second sayings" ", *Research on Language and Social Interaction*, 33:407-424.

Ek 1. Analizlerde Kullanılan Kodlama Kriterleri ve Bu Kriterleri İfade Eden Semboller

- sıra-alışın sonunda sesin tama-

men düşmesi

, sıra-alışın sonunda sesin düşmeden düz bir tonda olması

ı sıra-alışın sonunda sesin hafif yükselmesi

? sıra-alışın sonunda sesin tamamen yükselmesi

= farklı ya da aynı kişinin sıra-alışını aralıksız başlatması/sürdürmesi

(.) anlık durma

(0.3) ölçülebilen durma süreleri (Zaman Birimi:Saniyenin onda biri)

ses yüksekliğinde birden artış

.hh nefes alma

hh nefes verme

keli(h)me (h) gülme

() anlaşılmayan konuşma

kelime:: (:) kelimenin telaffuzu sırasında uzatılan ses

kelime altı çizilen kelimeler konuşma içinde daha sesli ve vurgulu söylenenler

KELİME konuşma içinde daha da fazla yüksek sesle ve vurguyla söylenenler

°kelime° konuşma içinde daha alçak sesle söylenenler

>kelime< bu kelimeler, diğerlerine kıyasla daha hızlı söylenenleri ifade eder

<kelime> bu kelimeler, diğerlerine kıyasla daha yavaş söylenenleri ifade eder

Yazar Notları:

- Bu çalışma İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir.

- Bu çalışmanın zet bir versiyonu, Qualitative Computing: Diverse Worlds and Research Practices Conference isimli uluslar arası konferansta 24-26 Őubat 2011 tarihleri arasında bildiri olarak sunulmak üzere kabul edilmiştir.

